

DE BAZUIN

ZUIN

Stemmen uit „De Gereformeerde Kerken in Nederland.”

(Ten voordeele van de Theologische School te Kampen.)

Vrijdag 25 Juli 1902.

Jorl II : 1a, Blaagt de Bazuin

Hagg. I : 4, Is het door u lieben wel te tijt/ dat gij woont in uwe gewelfde huizen, en zal dit huis moeft zijn?

Dit blad verschijnt des Vrijdags. Prijs per 3 maanden, fr. per post f 1.50. Voor Oost-Friesland en Amerika f 1.75. Voor Z.-Afrika f 1.75. Abonnementen buiten het Rijk moeten per kwartaal vóórruit worden betaald. Afzonderlijke Nrs. 12½ ct. Advertentiën van 1-10 regels f 1; elke regel meer 10 cts. Boekh.-advertentiën 3/2 maal.

UITGEVER:
C. PH. ZALSMAN,
KAMPEN.

Advertentiën en Bestellingen vrachtyl te adreſſeeren aan den
UITGEVER G. PH. ZALSMAN te KAMPEN. — Kerkelijke Berichten en Stukken
der Medewerkers aan de REDACTIE van DE BAZUIN te KAMPEN. —
Binnenlandsche Ruilbladen, Intezenden Stukken en Werken ter recensie
aan den HOOFDREDACTEUR, DR. H. BAVINCK te KAMPEN. —

Officiële Kerkelijke Berichten enz.

Generale Synode te Arnhem.

De Kerkeraden der Gereform. Kerk te Arnhem (A en B) verzoeken door deze de Kerken den zegen des Heeren af te smeeken, inzonderheid ook in hare samenkomsten op Zondag 10 Augustus, over de vergaderingen en handelingen der Generale Synode, die D. V. Dinsdag 12 Augustus, 's voormiddags tien uur in de Oosterkerk (Rietgrachtstraat) alhier saamkomt.

Tevens wordt herinnerd aan de ure des gebeds op Maandag 11 Augustus, 's avonds zeven uur, in hetzelfde kerkgebouw, onder leiding van den WelEerw. Heer B. van Schelven, bedienaar des Woords bij de Gereform. Kerk van Amsterdam.

Voorts, dewijl onderscheidene deputatiën, door de vorige Generale Synode benoemd, éénen broeder uit haar midden aanwijzen, om in haar naam bij de behandeling van het rapport in de Synode op te treden, wordt aan deze rapporteurs zooverre zij niet leden der Synode zijn, verzocht, zoo zij begeeren dat voor den tijd, dien zij ter Synode zullen hebben te vertoeven, voor hun Synode gezorgd worde, hiervan wel kennis te logies geven aan de commissie voor logies, adres Br. Jb. Kaspers, Eusebiusbuitensingel 32.

Namens de Kerkeraden,
H. HOEKSTRA.
M. A. HAFMANS.

Generale Synode te Arnhem.

In het Agendum is het volgende in te laschen, dat de vorige week nog niet kon opgenomen worden.

Onder A. I., achter de opgave van e. Gelderland:

aa. Schrijven in zake het Concept-Contract, van Kerkeradsleden en leden der Geref. Kerk te Harderwijk.

Voorts achter de opgave van g. Noord-Holland:

aa. Voorstel Ds. J. van Anken (met 14 tegen 6 stemmen verworpen): „De Prov. Synode acht het noodzakelijk, dat het advies Ds. J. v. Andel c. s. ter zijde worde gelegd, en verzoekt de Gen. Synode, indien zij vereniging der Theol. School met de Theol. Facult. der Vrije Universiteit mogelijk acht, zorg te dragen dat zij eene zoodanige zij, waarbij de eigen inrichting wordt gehandhaafd, en het volledige zeggenschap, onverkort en ongedeeld, aan de Kerken staat en haar gewaarborgd blijft.”

Onder j. Noord-Brabant en Limburg zijn in 't voorstel van Classis Klundert bij het drukken eenige woorden uitgevallen. Men leze bb. het 2e punt aldus:

2. dat die eenheid van opleiding niet mag geëischt worden ten koste van eene der bestaande inrichtingen, en derhalve moet worden gevonden in eene overeenkomst van beide inrichtingen volgens contract.

Onder m. Drente moet nog staan:

cc. Schrijven in zake het Concept-Contract, van den Kerkeraad der Geref. Kerk te Ruinerwold en Koekange.

Onder E. II. worde bij d. Zeeland in het voorstel van die Provincie punt 2 aldus gelezen: „Elke Kerk stort daartoe naar den maatstaf die geen dienaar des Woords

Onder de in dat voorstel vervatte regeling omtrent de Weduwen moet bij punt c achter „1 gld.” het vraagteken geschrapt.

Onder G. moet aan letter e. toegevoegd:

Vraag van Ds. J. Teves Tzn. te Beekbergen, om revisie van besluit van Prov. Synode van Gelderland.

Aan letter i. toe te voegen:
Schrijven van Br. Gerhard Bosch over dezelfde zaak.

En eindelijk nog als letter j. op te nemen:
Bezwaarschrift van Br. G. de Ruyter te Almkerk over „samenspraken” op vergaderingen van Geref. Jongelingsverenigingen.

Onder letter H. Concept-Zendingsorde, bij de voorstellen van Utrecht moet onder punt 9 gelezen worden:

Art. XXVII te lezen: De administratie van de Generale Kas berust bij de quaestores, benoemd enz.

Namens de Kerkeraden der Geref. Kerk
te Arnhem (A en B),
H. HOEKSTRA.
M. A. HAFMANS.

Arnhem, 22 Juli 1902.

PLAATSELIJKE KERKEN.

HASSELT, 13 Juli 1902. Hedennamiddag nam onze geachte Leeraar Ds. G. J. Breukelaar, na een verblijf van ruim 13 jaren, zegenende afscheid van deze Gemeente. Z.Ew. had tot tekst gekozen Pred. 12 : 13. Een buitengewoon groote schare, die met onverdeelde aandacht de verklaring zijner teksten volgde, vulde het kerkgebouw. Na afloop van deze plechtige ure werd Z.Ew. door een der Ouderlingen en door den Hoofdonderwijzer der Christ. School een hartelijk woord toegesproken, en Gede aanbevolen bij zijn vertrek naar Surhuisterveen.

Namens den kerkeraad,
H. GALENKAMP KZ. Scriba.

Het adres van den Kerkeraad is voortaan H. Galenkamp Kz.

OPPERDOES, 13 Juli 1902. Zondagmorgen na de godsdiensttoelating maakte onze algemeen geachte en beminde Leeraar Ds. R. J. Aalberts der gemeente bekend, eene roeping te hebben ontvangen van de Geref. Kerk te Stellingdam. Het is de vorige wensch van Kerkeraad en Gemeente, dat Z.Ew. met volle vrijmoedigheid, onder den zegen des Heeren en tot heil der gemeente, waar zijn gezegende arbeid zoo dringend noodig is, mag en kan bedanken.

Namens den Kerkeraad,
Cs. VIJN, Scriba.

TERNEUZEN, 13 Juli 1902. Onze geachte Leeraar Ds. R. W. de Jong maakte tot ons bekend, dat hij na bidende en ernstige overweging besloten had, de roeping naar de Geref. Kerk te Noordwijk aan Zee aan te nemen. Bekrone de

Heere dit besluit met Zijnen onmisbaren zegen, en vervulle Hij spoedig de ledige plaats met den man Zijns Raads.

Namens den Kerkeraad,
J. A. DE JONGE, Adj.-Scriba.

LANGERAK, 14 Juli 1902. Heden werden we aangenaam verrast, doordien een Broeder f 200 aan de kerk, f 100 aan de armen en f 100 aan de school ten geschenke gaf. De geveer wenschte onbekend te blijven. Het is een heerlijke zaak, gelijk David weder, den Heere huis te willen bouwen. Deze mededeeling diene tot navolging.

G. VAN MIDDELKOOP, Scriba.

GENDEREN, 15 Juli 1902. Tot groote blijdschap van Kerkeraad en Gemeente maakte onze geachte Leeraar Ds. J. K. van Haerlingen j.l. Zondag ons bekend, vrijmoedigheid te hebben ontvangen voor de roeping der Gemeente te De Krim te bedanken. De Gemeente sprak hare blijdschap daarover uit en zong Z.Ew. Ps. 134 : 3 toe. Dat de Gemeente, die werd teleurgesteld, moge berusten in 's Heeren wil en spoedig den man Zijns Raads moge ontvangen.

Namens den Kerkeraad,
G. BRANDERHORST JOHZN, Scriba.

LANGERAK, 16 Juli 1902. Heden ontvingen we tot blijdschap van Kerkeraad en Gemeente het bericht, dat de Eerw. heer C. H. de Jonge, Candidaat te Dordrecht, met vrijmoedigheid de roeping dier Gemeente heeft aangenomen.

Namens den Kerkeraad,
G. VAN MIDDELKOOP, Scriba.

OPPERDOES, 20 Juli 1902. Met blijdschap mocht de Gemeente hedenmorgen vernemen, dat onze geachte Leeraar Ds. R. J. Aalberts voor de roeping naar de Geref. Kerk te Stellingdam heeft bedankt. Stille de Heere Z.Ew. nog lang voor ons den rijken zegen.

Namens den Kerkeraad,
Cs. VIJN, Scriba.

SURHUISTERVEEN, 20 Juli 1902. Heden was het voor onze Gemeente een blijde dag. Des voormiddags werd onze Leeraar plechtig tot zijn dienstwerk ingeleid door zijn zwager Ds. Weegelaer van Alkmaar, met de woorden van 1 Thess. 5 : 12, 13. Des namiddags verbond zich Ds. G. J. Breukelaar aan de Gemeente, zich in haar gedurige voorbede aanbevelende, met Paulus woorden uit Coll. 4 : 3a en 4. Een groote schare vulde het kerkgebouw; diepe, eerbiedige stilte wees op aandacht en dankbaarheid. Stille de Heere deze vereniging van Leeraar en Gemeente tot eere Zijns Naams en uitbreiding en bevestiging Zijner Kerk alhier. Hij geve ook de Gemeente te Hasselt spoedig een dienaar weder. Aan de Kerkeraden onzen dank, die in de vacature ons hebben bijgestaan.

Namens den Kerkeraad,
R. KOK, Scriba.

't Adres v/d Gem. is thans Ds. G. J. Breukelaar.

DE LEEK, 20 Juli 1902. Hedenmorgen maakte onze geachte Leeraar Ds. H. J. Heida de Gemeente bekend eene roeping te hebben ontvangen van de Geref. Kerk te Driesum. Mochten wij van Z.Ew. hooren: ik blijf bij u, is ons aller wensch en bede.

Namens den Kerkeraad,
A. SIKKEMA, Scriba.

ARNHEM, 21 Juli 1902. Tot onze groote blijdschap heeft Dr. B. Wielenga van Westmaas het beroep naar de Geref. Kerk te Arnhem A aangenomen. Stille de Heere hem tot rijken zegen.

Namens den Kerkeraad,
M. A. HAFMANS, Scriba.

HIJUM, 21 Juli 1902. Gisteren was het voor onze Gemeente een heuglijke dag. Na eene vacature van drie jaar werd voor haar tot den Heiligen Dienst ingeleid de WelEerw. heer R. Middeldveld, die des voormiddags met toestemming van den Consul, Ds. Raamsdonk van Stiens, door Z.Ew.'s Oom, Ds. G. Geerds van Appingedam, werd bevestigd naar aanleiding van Hand. 4 : 29. Des namiddags deed de jeugdige Leeraar zijne intrede met 1 Cor. 2 : 12. De Zusterkerken Stiens en Hallum waren door eene deputatie vertegenwoordigd. De Leeraars derzelve Gemeenten, Ds. Raamsdonk en Ds. Bouwman,

heetten onze Leeraar hartelijk welkom, en de Gemeente zong hem toe Ps 121 : 4 en 133 : 3. Een talrijke menigte vulde beide keeren het kerkgebouw. Dat de Heere Zijnen zegen gebiede over Leeraar en Gemeente, opdat Hij in ons midden wone en Zijn heil verkregen worde.

Namens den Kerkeraad,
M. HOLWERDA, Scriba.

GELDERMAISEN, 22 Juli 1902. Onze geachte Leeraar Ds. R. Loman maakte Zondag de Gemeente bekend, voor de roeping naar Poortvliet te hebben bedankt.

Namens den Kerkeraad,
J. M. FLIER, Scriba.

ONTVANGSTEN.

Prov. Ger. Weeshuis te
Middelhamis.

In dank ontvangen van de Gemeente te:

De Lier	f 17,12½	Monster	f 6,90
Slidrecht	- 21,05	Strijen	- 3,57
Delft, een gift	- 10,—		

Verder ontvingen wij van W. K. te Vlaardingen een vaatje
nieuwen haring.

De Directeur v/h. Weeshuis,
H. SCHOONHOF JACOBZN.

Evangelisatie i. d. Prov. Groningen.

Door Ds. M. Meijering gift gevonden i/h Kerkzakje
te N.-Pekela f 5.—
P. POSTEMA, Penningm.

Middelburg, 22 Juli 1902.

Zending o. Heid. & Moh.

Pinkstercollecte te:

Zierikzee	f 46,90	Oosterland	f 8,82
Geerdijk	- 1,28	Zonnemaire	- 4,21
Wisskerke	- 1,48	Brumisse	- 15,83
Brouwershaven	- 10,77	Kampeland	- 12,78
Nieuwerkerk	- 2,30	Bolnes	- 15,95
Scharendijke	- 10,—		

N. B. Vermelding in „De Bazuin” geschiedt
alleen op verzoek.

B. DE MOEN, Quaestor.

Doerborgh, 19 Juli 1902.

Zending op Soemba.

Pinkstercollecte te

De Leek	f 33,05	Langeslag	f 18,22
Averest	- 6,25	Wilsom	- 2,40
Westerenden	- 16,05	De Krim	- 26,13
Ruinerwold en Koekange	- 34,85	Groningen B	- 53,80
Ds. Schaafsma te Beilen van Mej. de Wed. K. O.	- 10,—		
Ds. Oegema te Wildervank, gev. in de coll.	- 5,—		
Van W. B. te Uithuizen	- 2,50		
Ds. Jongma te Middeldum, gev. in de coll.	- 5,—		

J. DUURSEMA, Quaestor.

Uithuizen, 14 Juli '02.

Scheurkalenders in de Kazerne.

Van D. te Leiden f 1.—
Wijl we alweer in onderscheidene weken niets hebben ontvangen, is deze gift ons dubbel welkom.

De tijd vliegt innidels voort, weshalve wij de belangen van leger en vloot in de liefde en belangstelling van alle vrienden bij vernieuwing minzaam aanbevelen.

Aan bovenstaand adres dient tot antwoord dat de bijdragen voor de Zending onder de Joden dienen gezonden te worden aan den Penningmeester, den Heer N. Kooops, Ooststeetplein 65, Rotterdam.

E. KROFVELD.

Rijswijk, 12 Juli 1902.

KERK OF VEREENIGING.

Aan de Kerk mag het recht, de bevoegdheid en de geschiktheid niet ontzegd worden, om eene Hoogeschool voor Theologie te stichten en zelve zorg te dragen voor de opleiding harer toekomstige dienaren. De vraag is niet, of zij het ten allen tijde moet doen; maar zij mag het toch doen, en heeft er minstens evenveel recht toe, als eene particuliere vereeniging.

Wel hebben sommigen onder ons in de laatste jaren zich zoo uitgedrukt, alsof zij de Kerk tot deze verzorging van eene wetenschappelijke School ten eenenmale onbevoegd en ongeschikt rekenden. Maar in het verleden vindt hun gevoelen geen steun. Geen enkele Kerk heeft ooit zichzelf op dit terrein een brevet van onvermogen uitgerekend en beweerd, dat zij dit niet mocht en niet kon doen. Nooit is er een beginsel van gemaakt, dat de toekomstige dienaren eener Kerk aan overheids-

scholen of particuliere inrichtingen van onderwijs moesten opgeleid worden, om op den naam van wetenschappelijk gevormde theologen aanspraak te mogen maken.

Ook door de Gereformeerden is dit nimmer geschied. Geen enkele Synode hier te lande stelde ooit den eisch, dat de aanstaande predikanten aan eene Universiteit moesten gestudeerd hebben. Alleen werd gansch in het algemeen bepaald, dat bekwaame personen tot den dienst des Woords beroepen zouden worden. Waar die bekwaamheid verkregen werd, liet men in het midden. Hetzij men ze verwierf door eigen studie of onder de leiding van een predikant, of aan eene of andere School of aan eene Universiteit, dat deed er niet toe, als men de noodige bekwaamheid maar had. Nooit werd de stelling verkondigd, dat alleen door éénen, naar een bepaald model ingerichte School de weg naar de wetenschap liep.

Dat de Gereformeerden het dan ook principieel zouden hebben afgekeurd, om de benoeming van Hoog-

leeraren in de Godgeleerdheid aan de kerk op te dragen, is een beweren zonder grond. Veeleer zijn er verschillende overwegingen, die voor het tegendeel pleiten.

Ten eerste toch kennen zij allen aan de Kerk de zoogenaamde potestas doctrinae toe, dat is, de macht, om het Woord Gods te verkondigen, uit te leggen en te verdedigen. Aan de Kerk als instituut is het Woord Gods toebetrouwd; zij is de pilaar en vastigheid der waarheid; en zij heeft als zoodanig de roeping, om het Woord Gods op allerlei wijze, door prediking, door vertaling, door uitlegging, door verdediging bekend te maken en aan alle creaturen te verkondigen. De wetenschappelijke ontwikkeling der waarheid kan hier niet van uitgesloten worden. Want al is er zeer zeker onderscheid tusschen de bediening des Woords op den kansel en de uitlegging en ontvouwing van dat Woord in den Katheder, toch zijn beide zoo verwant, dat althans zakelijk de grens niet kan aangegeven worden, waar de

eene eindigt en de andere begint. Confessie en dogmatiek zijn twee, maar ze zijn niet voortgekomen uit twee stroomden des levens, die niets met elkander te maken hebben. Integendeel is de confessie product van de diepste Theologische denkkraft; en dogmatiek is wetenschappelijke uiteenzetting van dezelfde waarheid des Woords, als die in de confessie neergelegd is. De innige verwantschap van Kerk en Theologie onderstelt zeer zeker, dat beide onderscheiden zijn en zelfs niet mogen verward worden; maar zij toont ongetwijfeld ook het recht van de Kerk aan, om in haar eigen belang, in het belang van het haar toebetrouwde Woord Gods, en in het belang bovenal van den Naam des Heeren voor de wetenschappelijke beoefening van de Theologie met allen ernst zorg te dragen.

Ten tweede komt in aanmerking, wat de Gereformeerden leerden over het doctoraat. Er was onder hen verschil over, of dit een Kerkelijk ambt was, al dan niet. Maar ook

zij, die dit ontkenen, hadden er geen bezwaar in, om het in indirecten, afgeleiden zin een Kerkelijk ambt te noemen. Doch op het woord komt het niet aan; de naam van ambt kan tot misverstand aanleiding geven; in vroeger tijd kon het zoowel officium (dienst, taak, werkzaamheid) als munus (ambt in onzen zin) beteekenen. Er is ook inderdaad bezwaar tegen, om het doctoraat een Kerkelijk ambt te noemen in dienzelven zin als het ambt van predikant, cuderling en diaken. Doch alle Gereformeerden oordeelden, dat het doctoraat een Kerkelijke dienst, een dienst in het belang en ten behoeve der Kerk was. De Kerk had ongetwijfeld het recht, om personen, door God van uitnemende gaven voorzien, te belasten met de opleiding tot den dienst des Woords en met de wetenschappelijke beoefening der Theologie. De vroegere Gereformeerden konden hiertegen ook om deze reden geen bedenking hebben, wijl zij tusschen het pastoraat en het doctoraat een veel te nauw verband aannamen. De pastor, d. i.

de herder, sluit den doctor, den leeraar, in, zeide Voetius. De werkzaamheid, door den Theoloog verricht, is, principieel genomen, slechts eene bredere, rijkere ontwikkeling van die, welke door den bedienaar des Woords als leeraar wordt volbracht.

Ten derde stellen enkele feiten duidelijk in het licht, dat de Gereformeerden het recht der Kerk erkennen, om Theologische professoren te benoemen en hen te belasten met de opleiding tot den dienst des Woords. Aan de Academie van Calvijn, in 1559 opgericht, werden de leeraren van het voorbereidend Gymnasium en de professoren in de Theologie door het college van predikanten en hoogleraren gekozen, en deze keuze aan den Raad der stad ter goedkeuring voorgedragen. Het bekende plan tot stichting van eene Nationale Universiteit hier te lande, afkomstig uit de jaren 1619 tot 1628, kende het recht tot benoeming zelfs van alle professoren aan de Nationale Synode toe, uit eene voordracht van den Senaat. De Theol. Scholen in Frankrijk waren voor een deel Kerkelijke stichtingen en hebben langen tijd door haar glans vele Universiteiten in de schaduw gesteld. In Engeland, Schotland, Amerika zijn alle Kerken overtuigd, dat zij Theol. Scholen mogen oprichten en deze ook wetenschappelijk op peil behooren te houden. Eene Theol. School als te Princeton staat wetenschappelijk hoog boven menige Theol. Faculteit.

Met het Roomsche Seminaristische stelsel heeft dit gevoelen zoo goed als niets gemeen. Want 1° heeft de Roomsche Kerk op het concilie te Trente wel bepaald, dat er in elke diocese een Kerkelijk seminarie moest opgericht worden. Maar dit besluit is nooit volledig uitgevoerd; principieel heeft de Roomsche Kerk nooit de studie aan Theol. Faculteiten veroordeeld; nog heden ten dage zijn de Roomschen zelf verdeeld over de vraag, welke opleiding de voorkeur verdient, die aan een seminarie of die aan eene Theol. Faculteit. 2° Dat vele Roomschen aan eene seminarie de voorkeur geven, ligt niet in de eerste plaats daarin, dat zij Theol. Faculteiten, vanwege den staat of door eene corporatie opgericht, ongeoorloofd achten, maar het vloeit voort uit hunne opvatting van het priesterambt. De priesters in Rome dragen niet alleen een bijzonder ambt, maar zij vormen ook een aparten stand, die om zoo te zeggen buiten en boven de wereld staat en daarom ook niet met die wereld zich vermaagschappen mag. Deze opvatting van den priesterstand eischt eene gansch bijzondere opleiding en voorbereiding, en deze kan beter in een kloosterachtig ingericht seminarie geschieden dan aan eene Universiteit. Maar hieruit blijkt ook, dat de handhaving van het recht der Kerk om doctoren en professoren in de Theologie aan te stellen, met dit eigenaardig Roomsche gevoelen niets gemeen heeft. 3° Het woord seminarie heeft op zichzelf ook niets verkeers. De Gereformeerden spraken van de verschillende Scholen gaarne onder dien naam. Seminarium beteekent eenvoudig zaaituin, kweekhof en duidt de hogere Scholen alleen aan als hoven, waarin de mannen gekweekt worden, die later in kerk, staat en maatschappij als leiders zullen optreden. Daarom verdient het ook in het licht der geschiedenis geen aanbeveling, om het woord seminaristisch als een smaadwoord te gebruiken ter kenschetsing van het gevoelen van hen, die aan de Kerk het recht toekennen, om zelve voor de opleiding harer dienaren te zorgen. Te minder bestaat daar reden voor, omdat de toestanden zoo veranderd zijn en het geding thans niet gaat tusschen Kerk en Staat, maar tusschen Kerk en Vereeniging. Uit de geschiedenis valt niet te bewijzen, dat de Gereformeerden opleiding aan eene Theol. School noodzakelijk hebben geacht. Integendeel, zij hebben over het algemeen aan eene opleiding aan de hogescholen des lands de voorkeur gegeven. Maar deze hogescholen waren alle staatsuniversiteiten, geen bijzondere inrichtingen van onderwijs, door particulieren opgericht. Dat de Kerk recht heeft, om zelve zorg te dragen voor de wetenschappelijke opleiding harer dienaren, kan uit de Gereformeerde leer en geschiedenis nog aangewezen en betoogd worden. Maar die leer en geschiedenis laat ons geheel in den steek, wanneer wij bewijzen zoeken voor de stelling, dat in de eerste plaats eene particuliere Vereeniging geroepen is, om eene Theol. Faculteit te stichten en met de opleiding van dienaren des Woords zich te belasten.

Deze meening is dan ook eerst

langzamerhand uit de tijdsomstandigheden geboren, en het is merkwaardig na te gaan, hoe ze hier te lande is opgekomen.

De Revolutie maakte de Universiteiten van Kerk en belijdenis los, maar de Theol. Faculteiten bleven desniettemin de opleidingsscholen van de predikanten der Ned. Herv. Kerk. Toen na het herstel van onze onafhankelijkheid de regeling van het Hooger Onderwijs ter hand genomen werd, verscheen er den 2 Aug. 1815 een Koninklijk Besluit, dat, schoor later belangrijk gewijzigd, toch in hoofdzaak de grondslag van het Hooger Onderwijs bleef tot de wet van 1876 toe.

In dat besluit werd o. a. bepaald, dat de Hoogescholen te Leiden, Groningen en Utrecht elk vijf faculteiten zouden hebben en dat de faculteiten der Godgeleerdheid strekken zouden tot vorming der kweekelingen van den Hervormden Godsdienst. Deze bepaling werd de oorzaak van allerlei moeilijkheden. Want enerzijds waren de Theol. Faculteiten geheel losgemaakt van Kerk en belijdenis en anderzijds moesten zij toch dienaren opleiden voor eene bepaalde Kerk met eene welomschreven belijdenis. En die moeilijkheden namen toe, naarmate de overheid zich minder om Kerk en belijdenis bekommerde, ging, bij de benoeming, naar het heette, op richting niet lette en van het algemeen-Christelijke standpunt tot dat der zoogenaamde neutraliteit voortschreed.

Vandaar allerlei pogingen, om in dezen onhoudbaren toestand eenige verbetering te brengen. Zelfs de Haagsche Synode was niet geheel met den toestand tevreden en verlangde in 1841 rechtmatigen invloed op de keuze van de professoren in de Theologie. Maar veel sterker was de oppositie van rechtzinnige zijde. De zeven Haagsche Heeren dienden in 1842 hun beklag bij de Synode in, o. a. ook over de academische opleiding der predikanten. In zijn Regt der Herv. Gezindheid 1848 drong Groen van Prinsterer er op aan, dat het recht der Hervormde Gezindheid ook bij de Theol. Faculteiten, die immers dienden tot vorming van leeraars voor de Herv. Kerk, erkend zou worden en dat er geen Hoogleraren zouden benoemd worden, die kenmerkende leerstukken van de belijdenis der Herv. Kerk loochenden. In 1852 werd, vooral door de benoemen van Wormser, te Amsterdam het Schotsche seminarie opgericht, dat naar de oorspronkelijke bedoeling kerkelijk-neutraal zou zijn. Gereformeerden in en buiten de Herv. Kerk vereenigen moest, en in het algemeen leeraars en zendelingen wilde opleiden die later door verschillende Kerken of Vereenigingen in dienst genomen en uitgezonden konden worden. Toen in 1854 Dr. ter Haar te Utrecht benoemd werd en dus ook de Theol. Faculteit aldaar voor de Groningsche leer werd opgesteld, zonden "eenige lidmaten van de Herv. Gemeente te Amsterdam" een adres aan den Koning in zake der verhouding van de Ned. Herv. Kerk tot de Theol. Faculteiten, en vraag den daarin vooral twee dingen: 1° dat er alleen hoogleraren in de Theologie mochten benoemd worden, die oprecht en onduidelzinnig de belijdenis der Ned. Herv. Kerk waren toegedaan, en 2° dat Art. 116 van het besluit van 2 Aug. 1815 mocht worden opgeheven, door hetwelk de Ned. Herv. Kerk verplicht wordt geen leeraars te beroepen, dan de zoodanigen, die aan 's lands hogescholen gevormd en opgeleid zijn, m. a. w. dus, dat het beginsel van vrije studie erkend werd.

Maar al deze pogingen liepen op niets uit. De overheid stoorde zich niet aan de oppositie en schreed verder voort op het pad, dat zij sedert het begin der eeuw had ingeslagen. In 1857 nam zij zelfs bij de wet op het Lager Onderwijs met bewustheid het neutrale standpunt in. En bij de wet op Hooger Onderwijs in 1876 kwam zij er toe, om de Theol. Faculteiten in naam te behouden, maar metterdaad in neutrale faculteiten van Godsdienstwetenschap te veranderen.

Wat moesten nu de rechtzinnigen doen? Velen legden zich bij den bestaanden toestand neer. Maar anderen, vuriger van geest, meenden, dat er nu eindelijk toch iets gedaan moest worden. En zij richtten, de noodzakelijkheid van eene Theol. Faculteit of van eene Universiteit inziende, allereerst het oog op de Kerk. Allen oordeelden, dat voor de stichting van zulk eene School in de eerste plaats de Kerk in aanmerking kwam.

BAVINCK.

UNIVERSITEITSDAG.

(Slot.)

In de namiddagvergadering van den 26 Juni j.l. te Utrecht gehouden Universiteitsdag kwam het Advies der XXV ter sprake. Het verslag in de *Heraut* meldt daarvan het volgende:

Thans komt aan de orde de behandeling der voorgestelde resolutiën in zake het concept-program met de Gereformeerde Kerken. Zij luiden aldus:

I. De algemeene vergadering besluit, als haar gevoelen uit te spreken, dat zij ondanks hare bezwaren toch geene scheidende, het bekende Concept-Contract af te wijzen, en dus H.H. Directeuren te machtigen om het evenwel aan te gaan, mits daartoe ook geadviseerd worde door curatoren en hoogleraren.

II. De algemeene vergadering besluit, als haar gevoelen uit te spreken:

a. dat het op zichzelf wenschelijk is, de Vrije Universiteit te Amsterdam gevestigd te houden, en dat, wanneer een bepaald voorstel tot verplaatsing mocht gedaan worden, het gevoelen van de algemeene vergadering daarop weder gehoord worde;

b. dat de regeling van de kosten eener eventuele vereeniging van School en Faculteit, gelijk het Concept voorstel die in eenige hoofdtrekken aangeeft, geen overwegend bezwaar heeft, en dat voor de nadere bepaling van die regeling, en voor hare uitvoering in bijzonderheden, het meest wenschelijk is, dat de vaststelling daarvan geschiede door een gecombineerde samenkomst van directeuren, curatoren en hoogleraren.

III. De algemeene vergadering besluit, H.H. Directeuren ook te machtigen, om, zoo dit van de zijde der Kerken raadzaam geacht wordt, in het Concept-Contract zulke wijzigingen aan te brengen, als blijkbaar in geen enkel opzicht te kort doen aan het door dat Concept voor de Vrije Universiteit gereserveerde zeggenschap; mits tot zulke wijzigingen ook geadviseerd worde door curatoren en hoogleraren.

De algemeene beraadslagingen worden geopend.

De heer G. H. A. Grosheide kan het niet met het door de commissie gegeven advies eens zijn. De door haar gewenschte eenheid van opleiding schijnt dezen spreker geen begeerlijke te zijn; hij heeft dan ook bezwaren van verschillende aard tegen het Conc.-Contr. Eenheid van opleiding dunkt hem niet noodig. Onze vaders hadden vier, vijf Universiteiten, waarom zouden wij te veel hebben aan twee inrichtingen, die beiden financieel best kunnen bestaan. De eenheid zal financieel schade brengen; dat acht spr. niet voor ontkenning vatbaar.

Doch er is nog meer. Kampen vertegenwoordigt, naar sprekers overtuiging, een ander beginsel dan Amsterdam. Is Maccovius niet reeds in den ban gedaan? Blijkt het beginselverschil niet uit allerlei, dat openbaar wordt? Kampen heeft men wel eens een "vakschool" genoemd, bestaat nu het gevaar niet, dat de Theologische faculteit onzer Universiteit eveneens een vakschool zal worden? Spreker acht de vereeniging in geen enkel opzicht gewenscht; zij zal schade brengen aan de wetenschap en invloeden brengen binnen den kring onzer Universiteit, die naar spreker meent, nu althans door de Hoogleraren niet voldoende kunnen worden geneutraliseerd.

Dr. H. Fransen stelt de vraag, of het Concept-Contract voor een bepaalden tijd geldt. Indien de Kerken het mochten verwerpen, blijft het in dit Concept neergelegde dan basis van onderhandelingen ook in de toekomst? Indien dit het geval zou zijn, dan zou spr. bezwaar hebben; want dan zou de overeenkomst van 1892 komen te vervallen. En het beginsel van die overeenkomst is, dat de kerken een eigen inrichting hebben en dat wij die inrichting aanvaarden. De souvereiniteit in eigen kring acht spr. door het Concept bedreigd.

De heer H. Bijleveld is van oordeel, dat aanneming van het voorstel der Commissie neerkomt op het opdoeken van onze Theologische Faculteit; en op het oprichten van een nieuwe Theologische School; want de Synode zal de Theologische hoogleraren benoemen. Daartegen heeft spr. principieel bezwaar. Het is niet de roeping der kerken de wetenschappelijke waarde van hoogleraren te bepalen; de wetenschap heeft haar eigen afzonderlijk terrein.

Tegen de derde conclusie heeft spr. het bezwaar, dat zij veel te veel bevoegdheid in de handen van de directeuren legt. Het komt hem aanbevelenswaardig voor, het Concept-Contract te behandelen nadat de Synode zal gehouden zijn; de Vereeniging zou, mocht het Concept-Contract door de Synode worden verworpen, een zonderling figuur maken.

Dr. Wijngaert meent, dat de Theologische Professoren benoemd behooren te worden door dezelfde autoriteiten, die de Hoogleraren der andere faculteiten benoemen. Hij meent dat men aan de Vereeniging te kort doet, door die benoeming in handen der Kerken te leggen; die concessie is hem te groot. Voorts is hij van oordeel, dat in het advies der Commissie de eenmaal erkend wordt dat het zeggenschap aan de Kerken wordt afgestaan, de andere maal beweerd wordt, dat het toch ook bij de Vereeniging blijft.

Prof. Rutgers beantwoordt de sprekers. Allereerst merkt hij op dat de Commissie maar niet zoo inderhaast iets heeft neergeschreven, doch na wikken en wegen tot haar conclusiën gekomen is. Professoren, Curatoren, Directeuren hebben bij herhaling vergaderd en ernstig over deze materie beraadslagd. Wat nu de opmerkingen des heeren Grosheide betreft, deze wil de eenheid van opleiding niet, spreker wenscht die daarentegen wel. Het is waar dat men vroeger vijf Universiteiten bezat, maar de toestanden van toen en nu verschillen hemelsbreed. Toen was de kerk bijna in het gansche land Gereformeerd; thans vormen de Gereformeerden slechts een kleine minderheid. Financieel stonden de zaken toen

ook gemakkelijker, alles werd betaald uit de staatskas; de particulieren betaalden voor het Hooger Onderwijs niet afzonderlijk. Dat er tusschen Kampen en Amsterdam een principieel verschil zou bestaan neemt spr. niet aan. Doch laat men voor een oogenblik aannemen dat de heer Grosheide gelijk heeft, dan mag dat allermint een reden zijn, om de Vereeniging tegen te houden. Dan moet zij juist komen en ligt het op den weg van de broeders die zulke bezwaren hebben, de personen aan te wijzen, tegen wie zij gelden. We moeten tot eenheid komen, want juist wanneer twee stroomingen worden waargenomen, leidt dit tot scheuring.

Voorts mag niet uit het oog worden verloren dat het Concept-Contract is een *compromis*. In de overeenkomst van 1892 kon de Universiteit s-idee doorwerken, doch dit is nu niet het geval.

Wat de vraag van Dr. Fransen betreft, men is natuurlijk niet te allen tijde aan den inhoud van dit Concept gebonden. Mocht het door de kerken worden verworpen, dan vervallen met de verwerping tevens de dezerzijds eventueel gedane concessies.

Dat we door de aanneming van dit voorstel onze Theologische Faculteit zouden opdoeken, kan spreker niet toegeven. Het bezwaar van de broeders ter anderzijde is dan ook juist, dat de Theologische School wordt opgedoekt. Uit dit tweerlei standpunt nu blijkt duidelijk, dat de broeders die het eene of het andere innemen, de zaak slechts van ééne zijde bezien. Wanneer men haar van beide zijden overziet, dan is de ééne inrichting, die wordt voorgesteld, in formuleen zin eene Faculteit, waarover de universitaire kring een zeker zeggenschap houdt; en tevens is, wat het wezen der zaak betreft, aan de Kerken zooveel zeggenschap over haar toegekend, dat het voor haar gelijk staat met het behouden van een eigen inrichting. Dat de Souvereiniteit der Vereeniging gekrenkt zou worden, ziet spreker niet in; ook omdat het Contract openbaar zijn zal. Wij moeten nu een beslissing nemen; de Synode vergadert later; het ware niet goed ons te hoog te achten voor een eventuele verwerping door de kerken, nadat wij het Concept zouden hebben aangenomen. Als wij om die reden nitstellen, kan de Synode wel eens evenzo doen, en dan zou men nooit tot een besluit kunnen komen. De tegenwoordigheid der Dr. Wijngaert in het advies der Commissie meende te vinden, bestaat slechts in schijn, daar in dat advies niet staat, dat "het zeggenschap", in het algemeen, hetzij aan de kerken, hetzij aan de Universiteit zou komen. Het bezwaar van den heer Bijleveld, tegen de derde conclusie, heeft mede geen overwegend gewicht. De bedoeling is, dat bijv. redactiewijzigingen aan het Bestuur worden overgelaten, en dat is toch geen miskennen van de algemeene Vergadering.

Mr. Heemskerk zegt niet dan zeer noode te kunnen medewerken aan het nemen van een beslissing; doch in den grond der zaak is spr. het met den heer Bijleveld eens. Wel wordt de souvereiniteit in eigen kring niet aangetast als men onder dien kring de Vereeniging verstaat, maar wel geschiedt dit wanneer die kring de Wetenschap is, en dat bedoelde de heer Bijleveld. Spreker wil het hier uitspreken dat er ééne bepaling is waarbij Kampen over de geheele linie de overwinning behaalt, en die bepaling ligt in het laatste lid van art. 3 van het Concept-Contract. Dat men de eindbeslissing in handen der Kerken heeft gelegd, daartegen heeft spr. geen bezwaar, maar waartoe is het noodig haar ook de helft van het initiatief te geven? Dat randt, onnoodig, de souvereiniteit der wetenschap aan. Hiermede geeft de Vereeniging een belangrijk beginsel prijs. Kan de Kerk de wetenschappelijke waarde van een geleerde bepalen? Immers neen. Doch hoevele bezwaren spr. ook heeft, hij zal er overheen stappen en is bereid het Concept aan te nemen; alleen de grondstelling, zooeven genoemd, onderschrijft spr. niet.

Intusschen merkt spreker op, dat de aanneming der 1e conclusie thans geen rechtskracht hebben kan. Hij heeft het dezen morgen voorspeld, dat, als de statutenwijziging niet werd aangenomen, het Concept-Contract ook niet kon behandeld worden. Immers het Concept-Contract is in strijd met de bestaande statuten. Deze had men dus eerst moeten wijzigen.

De Voorzitter wenscht zich niet in de discussie te mengen, maar kan toch ééne opmerking niet achterwege houden. Men roept het zoo luide uit, dat de kerken geen recht hebben de wetenschap te beoefenen; dat deze haar eigen terrein heeft; en dat is zoo; maar vergeten mag het niet dat ook onze Vereeniging dat recht mist. Ook de Staat heeft het niet. De beoefening der wetenschap is niet de taak van de kerken of van eene Vereeniging, maar van de mannen, die wetenschappelijk onderwijs geven aan de school. Dat houde men bij deze besprekingen in het oog.

De heer G. A. H. Grosheide is het met Prof. Rutgers niet eens en handhaaft zijn bezwaren. De vereeniging, die men begeert, brengt financieel zekerlijk gevaar. Hij blijft van oordeel dat, vooral nu Prof. A. Kuyper, de Hoogleraar in de dogmatiek, niet meer zijn overwegenden invloed aanwenden kan, de z. i. schadelijke invloeden zouden kunnen overheerschen. Zag Prof. Rutgers geen principieel verschil, dan wil spreker er aan herinneren, dat er in Kampen reeds in 1877 van tweerlei richting sprake was, gerepresenteerd door de heeren Van Velzen en Brummelkamp. Wat heeft dat een ellende gebracht, en zouden we die ellende nu naar onze Universiteit overbrengen, door een vereeniging die niets goeds voorspelt?

Prof. Rutgers blijft voor het komen tot eenheid strijden. Ook hij heeft bezwaren, tal van bezwaren, maar daar moet men over heen. Met de opmerkingen des heeren Heemskerk is hij het niet eens; de souvereiniteit in eigen kring loopt geen gevaar. Dat de 1e conclusie niet zou kunnen worden aangenomen acht spreker niet juist. Het Bestuur is volgens de bestaande statuten

volkomen bevoegd de bedoelde overeenkomst aan te gaan. Spiegelen we ons echter aan het voorbeeld des heeren Heemskerk. Deze heeft groote bezwaren, maar zal toch vóór stemmen. Welnu, in dit geval verkeerren wij allen.

Mr. Heemskerk blijft betoogen dat, nu de statuten niet gewijzigd zijn, de 1e conclusie niet kan worden aangenomen. Het Bestuur heeft niet de bevoegdheid het Concept-Contract te sluiten, want het is in bepaalde strijd met den inhoud der huidige Statuten. De benoeming van Hoogleraren mag, zonder Statutenwijziging, maar niet zoo in handen der Kerken worden gegeven.

Dr. A. Kuyper is het met hen eens, die meenen dat de 1e conclusie niet ongewijzigd kan worden aangenomen. Zij houdt het woord "machtiging" in, en dat is een delegatie van bevoegdheid. Spreker acht het met het oog daarop wenschelijk het slot van deze conclusie zoo te wijzigen, dat heeren Directeuren niet worden "gemachtigd," maar "uitgenoodigd, Curatoren en Hoogleraren gehoord, eventueel de noodige stappen te doen, die kunnen leiden tot de verwezenlijking van het in het Concept-Contract gestipuleerde."

Prof. Rutgers meent, dat dit geen wezenlijke verandering in de conclusie brengt; alleen betreurt hij ook thans, evena dezen morgen, dat de ingebrachte bedenkingen niet op vroegere samenkomsten gemaakt zijn. Tegen de voorgestelde wijziging heeft spreker geen overwegend bezwaar.

Mr. Heemskerk zegt, dat hij niet vroeger met zijn bezwaren kon komen, daar ze eerst op de morgenvergadering, na het niet wijzigen der Statuten, onstonden.

De eerste conclusie wordt nu, in den zin als door Dr. A. Kuyper bedoeld was, in stemming gebracht en aangenomen met 105 tegen 7 stemmen.

Thans komen de volgende conclusiën in bespreking.

De 2e. Sikkels vraagt of het niet de bedoeling is, dat de Algemeene Vergadering kennis neme van al de wijzigingen die zullen worden aangebracht.

Prof. Rutgers heeft daartegen geen bezwaar. Wenscht de vergadering dit, dan zou de 3e conclusie kunnen vervallen; doch dan zal men wel in het oog moeten houden, dat zelfs voor kleine redactiewijzigingen een algemeene vergadering moet worden bijeengeroepen.

De Voorzitter meent te kunnen constateren, dat de vergadering voor belangrijke wijzigingen eene nieuwe algemeene vergadering wenscht.

Dr. G. van Goor is het daarmee eens. Alleen voor belangrijke wijzigingen worde een algemeene vergadering bijeengeroepen.

De 3e. Fehrnout vindt deze onderscheiding niet duidelijk; want daarbij zal verschil komen over de vraag: wat men onder een belangrijke wijziging te verstaan heeft. Spreker zou er voor zijn te bepalen, dat alleen materiele wijzigingen een nieuwe vergadering noodzakelijk maken.

Mr. Heemskerk heeft aan deze onderscheidingen niet de minste betekenis in dezen stand van de kwestie; hij blijft van oordeel dat het Bestuur niet bevoegd is een overeenkomst aan te gaan, die in strijd is met de ongewijzigde Statuten.

De Voorzitter wenscht thans de beiden conclusiën in stemming te brengen.

Dr. A. Kuyper verzet zich daartegen. De beide conclusiën zijn z. i. overbodig geworden door de wijziging, die de 1e conclusie heeft ondergaan. Al wat in de 2e en 3e conclusie staat is nu begrepen in de uitdrukking: "de noodige stappen," welke de gewijzigde eerste conclusie bevat.

Prof. Rutgers blijft betreuren dat deze kwestie eerst nu, in de algemeene vergadering, aan de orde komen. Tevens meent hij, dat er geenerlei bezwaar is, de 2e en 3e conclusie (de 3e nu naar de eerste gewijzigd) aan te nemen.

Mr. Heemskerk betoogt, dat zijn critiek niet vroeger komen kon dan heden. Dezen morgen bleef de Statutenwijziging onafgedaan en daaruit volgde de critiek, die spreker onmiddellijk heeft gegeven toen het oogenblik daar was. Hij heeft gewaarschuwd, dat bij niet-aanname van de wijziging, in art. 3 voorgesteld, de behandeling van het Concept-Contract nutteloos zou wezen.

Conclusie II wordt thans in stemming gebracht en met algemeene stemmen aangenomen.

In conclusie III worden de woorden *ook te machtigen* vervangen door *uit te noodigen*. Discussie over deze conclusie wordt niet gehouden; zij werd aangenomen met algemeene stemmen op 5 na.

Dit resultaat der langdurige en inspannende discussie was zoo gunstig als het kon.

Verkegen werd:

10. dat de Vereeniging voor H. O. op Gerref. grondslag zich met bestidheid voor eenheid van opleiding verklaarde en het dusgenaamde Concept-Contract niet zoo goed als algemeene stemmen aanvaardde.

20. dat de Vereeniging evenzo met bijna algemeene stemmen zich bereid verklaarde in dit Concept-Contract de noodige wijzigingen aan te brengen, mits van haar zelfstandigheid niet niet werd afging.

30. dat de H. H. Directeuren werden uitgenoodigd, Curatoren en Hoogleraren gehoord, de noodige stappen te doen, om in die richting tot een overeenkomst met de Kerken te geraken.

En 40. dat de wijziging der Statuten is aangehouden, om eerst, als men volledige kennis van zaken zal bekomen hebben, deze zóó tot stand te brengen, dat men niet vast rijdt.

Dit hiernede door de Vereeniging een zeldzaam groote concessie aan de Kerken gedaan wordt, gevoelde men klaar en helder; maar toch achtte men tot het brengen van dat offer te mogen en te moeten overgaan om den vrede van Jeruzalem!

Dit verslag geeft aanleiding tot eenige opmerkingen.

De eerste is deze, dat het Concept-Contract wel met groote meerderheid van stemmen is aangenomen, maar dat deze

aanneming alles behalve van harte is geschied. Niet alleen werden door enkele broeders zeer ernstige bedenkingen ingebracht, maar Prof. Rutgers merkte op, dat alle voorstanders van het Advies der XXV groote bezwaren hadden, maar dat zij desmettenim vóór zouden stemmen.

Op het einde van het verslag lezen wij dan ook: „dat hiermede door de Vereeniging een zeldzaam groote concessie aan de Kerken gedaan wordt, gevoelde men klaar en helder; maar toch achtte men tot het brengen van dat offer te mogen en te moeten overgaan om den vrede van Jeruzalem.”

Dit is werkelijk eene daad van opoffering, die waardeering verdient. De liefde schijnt tusschen Kerken en Vereeniging plotseling zoo innig en teeder geworden te zijn, dat de een van nog groter opoffering gewaagt dan de ander. En dat alles om den vrede van Jeruzalem! De Vereeniging meent, dat zij de grootste offer's brengt, en vele Kerken zijn van oordeel, dat harerzijds de grootste zelfverloochening wordt beoefend.

Voor de Synode is het daarom niet alleen de vraag, of zij zelve tot het brengen van zoo groot een offer bereid is, maar ook, of zij van de Vereeniging een aanbod aanvaardt, dat deze op zoo groote concessies te staan komt. Als de Kerken niet naar recht en billijkheid het zeggenschap eischen, dat haar in het Advies wordt toegekend, dan moeten zij het ook niet als gunst, bij wijze van concessie vanwege eene Vereeniging willen ontvangen.

Ten tweede verdient het opmerking, dat het Concept-Contract wel aangenomen is, maar dat de betekenis dier aanneming niet duidelijk is. Mr. Heemskerk merkte op, dat, wíl in de morgenvergadering de statutenvijziging niet was aangenomen, nu ook het Concept-Contract niet kon behandeld worden. Immers het Concept-Contract is in strijd met de bestaande Statuten. Deze had men dus eerst moeten wijzigen.

Deze redeneering maakt den indruk van juist te zijn. Dr. A. Kuyper was het dan ook eens met hen, die meener, dat de eerste conclusie niet ongewijzigd kon worden aangenomen. Zij houdt het woord „machtiging” in, en dat is een delegatie van bevoegdheid. Dr. Kuyper achtte het daarom wenschelijk, het slot van die eerste conclusie zoo te wijzigen, dat Directeuren niet worden „gemachtigd,” maar „uitgenoodigd,” de noodige stappen te doen, die kunnen leiden tot de verwezenlijking van het in het Concept-Contract gestipuleerde.

De eerste conclusie werd daarop, in dezen zin gewijzigd aangenomen.

Maar wat is de betekenis van deze aanneming? Moet de Vereeniging, nadat de Synode der Gereformeerde Kerken het Advies gewijzigd heeft aangenomen, daarna weer vergaderen en beoordeelen, of zij die aangebrachte wijzigingen goedkeurt? Hebben Directeuren in overleg met Curatoren en Hoogleeraren volmacht of niet? De voorzitter meende te kunnen constatareeren, dat de vergadering voor belangrijke wijzigingen eene nieuwe algemeene vergadering wenschte.

Zoo zal het ook wel zijn. Als de Synode dus belangrijke wijzigingen in het Advies aanbrengt, kunnen Directeuren niet handelen, maar moet er weer eene vergadering van de Vereeniging plaats hebben, om over die Synodale amendementen te oordeelen. En wíl het moeilijk is te zeggen waar de onbelangrijke wijzigingen eindigen en de belangrijke beginnen, en Mr. Heemskerk volhardde bij zijn gevoelen, dat het Bestuur niet bevoegd is, eene overeenkomst aan te gaan, die in strijd is met de ongewijzigde Statuten, zoo hebben wij er ons op te prepareeren, dat er na de Synode nog eene algemeene vergadering van de Vereeniging samenkomt, om te beoordeelen, of de voorslag der Synode aannemelijk is of niet. Wij kunnen op deze manier nog langen tijd laveren van Kerken naar Vereeniging, en van Vereeniging naar Kerken. De haven der rust wijkt hoe langer hoe verder uit het gezicht.

Ten derde verdient ook de aandacht het woord, dat door den heer Grosheide in de vergadering gesproken werd. Deze broeder begeerde geen vereeniging van de beide Scholen. Ten eerste niet, omdat die vereeniging financieel schade zou doen, maar ook ten andere niet, omdat er tusschen Kampen en Amsterdam een principieel verschil bestaat. Kampen, zeide deze broeder, vertegenwoordigt een ander beginsel dan Amsterdam. De vereeniging van beide inrichtingen zal van de Theol. Faculteit eene vakschool maken, zal schade brengen aan de Wetenschap en zal binnen den kring der Universiteit schadelijke invloeden brengen, die vooral, nu Prof. A. Kuyper, de hoogleraar in de dogmatiek, niet meer zijn overwegenden invloed kan aanwenden, niet gemakkelijk geneutraliseerd zullen kunnen worden.

Voor dit openhartige en rondborstige woord van dr. Grosheide zeggen wij hem oprechtelijk dank. Nu de vereeniging van Kampen en Amsterdam aan de orde is, verdient het aanbeveling en

goedkeuring, om, in broederlijken zin, alles te zeggen wat men tegen elkander op het hart heeft. Zoo weten we, wat wij aan elkander hebben, en worden we, indien de vereeniging tot stand mocht komen, niet in elkander teleurgesteld. Inderdaad zou het jammer zijn, als de Theol. Faculteit bij vereeniging schade moest lijden door de Theol. School; en voor de mannen der Theol. School zou het geen aangename positie zijn, als ze in de Theol. Faculteit slechts werden opgenomen, om hun schadelijk geachte invloeden geneutraliseerd te zien.

BAVINCK.

DE BRIEF AAN DE ROMEINEN.

III.

Want het is eene kracht Gods tot zaligheid een' iegelijk, die geloof, eerst den Jood, en ook den Griek.

Rom. 1: 16b.

Paulus heeft gezegd dat hij zich de prediking van het evangelie niet schaamt; thans zal hij in het licht stellen hoe onzuinig het zou zijn dat wél te doen. Wat toch blijkt het gepredikte evangelie te zijn? Niets minder dan »kracht Gods tot zaligheid” — zoo staat het in het oorspronkelijke, met weglating van het woordje »eene”, dat met opzet weggelaten is om het gezegde te sterker te laten uitkomen. Het woord des evangelies schijnt ongeschikt om iets uit te werken; wat verwachting kan een prediker koesteren, die een Gekruisnt predikt als Zoon van God en Zaligmaker der wereld? Toch gebruikt God de prediking van het kruis om wonderen der verlossing uit te werken aan wie gelooven. De ondervinding leert het den apostel keer op keer; zij, die gelooven, blijken gerechtvaardigd te worden van de schuld, en vrijgemaakt te worden van de overmacht der zonde; God zelf vervult hen met de blijdschap des eeuwigen levens, en deelt hen zelfs de krachten wel mede der toekomstige eeuw. De eeuwigheid zal ten volle bewijzen dat het gepredikt evangelie eene kracht Gods tot zaligheid is; dan toch zullen allen, die het geloofd hebben, de hemelsche heerlijkheid ingaan. Welk wijsgeer of redeenaar in of buiten Rome kon hetzelfde zeggen van het door hem gesproken woord? Zij mochten zich veelere schamen te spreken dan Paulus; nooit toch is hun woord machtig gebleken om iemand van het hoogste kwaad te verlossen en het hoogste goed deelachtig te maken. Welk een woord, het woord van den apostel! Het is niet noodig dat de prediker het kracht bijzet; hij behoeft het niet te prediken in schoone woorden noch het in een wijsgeerig gewaad te steken; in zijn eenvoud is het sterk, in zijne naaktheid is het machtig. Het vermag wat geen woord vermag, maar — vergeten wij niet dat het zijne kracht alleen bewijst aan wie gelooven. Wel openbaart God aan allen, wie Hij het evangelie prediken laat, zijn lust aan 's menschen behoudenis; 't is toch geen gering iets als Hij zijne vijanden uitnoodigt om zich in Christus met Hem te verzoenen. Maar slechts aan hen, die gelooven, toont Hij dat het woord der prediking geen ijdel iets is, maar een woord, dat werkelijk de verlossing en de zaligheid toebrengt, die het aankondigt. Met het gepredikte evangelie is het als met het in den akker gestrooide zaad. Dit zaad is niet dood; er zit kracht in om vrucht voort te brengen. Zoo is ook het Woord Gods niet dood; de woorden, die ik tot u spreek, zegt Jezus, zijn geest en zijn leven. Het is een levend en krachtig woord; bij een tweesnijdend en gescherpt zwaard wordt het vergeleken. Maar zal het zaad vrucht voortbrengen, dan moet de akker, waarin het gezaaid wordt, geschikt gemaakt worden om het te ontvangen. Anders brengt het geene vrucht voort, en schijnt een dood zaad te zijn. Zoo is het ook met het evangelie. De harten der hoorders moeten geopend, of, gelijk wij ook kunnen zeggen, geloovig gemaakt worden; zoo niet dan werkt het hunne zaligheid niet uit. Er gaat ook dan nog kracht van uit, maar — tot verharding en verdoemenis. Dit ontvankelijk maken van het hart is een werk der Goddelijke kracht, dat God volbrengt door de verborgene werking van Zijn Geest. Men lette er toch op dat Paulus van het evangelie wel zegt, dat het eene kracht Gods tot zaligheid is, maar niet dat het eene kracht Gods is tot geloof. Het geloof is wel uit het gehoor van het Woord, maar alleen als God het uit den moederschoot des gehoorde Woords voortbrengt. Maar aan wie geloofd toont God dat het Woord geen ijdele klank is; want Hij bevestigt het niet alleen, door elk die geloofd, te rechtvaardigen, maar doet den geloovige uit het zaad des Woords ook opwassen tot eenen nieuwen mensch, die reeds hier de beginselen des hemelschen levens deelachtig wordt. Van onzen kant is niets noodig dan geloof; geloof in het woord,

en u zal geschieden naar het woord. Hier valt dan ook alle onderscheid weg; of hij, die geloofd, Jood is of Heiden, het is hetzelfde; het woord, dat hij geloofd, zal machtig blijken hem zalig te maken. Hier heeft de Jood niets boven den Heiden voor, dan het voorrecht van het evangelie eer dan dezen te mogen hooren, en de eere van het aan den Heiden te mogen brengen. Wat moesten wij, kinderen der Volken, zulk een evangelie dan niet waardeeren! Wie het verwerpt, toont er mede dat hij de krachtige hand Gods, die hem toegereikt wordt, om hem uit den afgrond op te trekken, verre van zich stoot. Zoo een zal ondervinden dat dezelfde hand hem eens verpletteren zal. Volge dan niemand den verwerper des Woords op zijnen boozen weg! Laat ons voort het evangelie evengoed eerbiedigen vanwege de kracht, die er van uitgaat, als liefhebben wegens de vertroostingen, die het ons aanbiedt. Amen, zoo spreke ons hart als wij het hooren verkondigen; vol zij ons binnenste van het zalig vertrouwen dat het Woord machtig zal blijken om ons te behouden; want God doet wat Hij zegt, en vervult wat Hij belooft; alle woord Gods zal daad worden.

VAN ANDEL.

WEERSPREKING EN VERKLARING.

Geachte Redactie,

De Commissie van uitvoering enz. der Utrechtsche Vergadering, 9 April j.l. gehouden, van meer dan 300 broeders uit alle deelen des lands, verzoekt U beleefdijk, in het belang van de waarheid en den vrede, onderstaande Weerspreking en Verklaring op te nemen in Uw blad.

1. Het bericht, onder den titel: „Mag dit?” door *De Heraut* van 29 Juni j.l. in omloop gebracht, betreffende eene „geheime samenkomst” enz., op 1 Juli, „van afgevaardigden der (bezuurde) Kerken”, is geheel en al een verzinsel. Wij weten van een dergelijke Vergadering, of eene uitnoodiging daartoe, niets af.

„Het is diep bedroevend, dat men niet eens de beslissing der Generale Synode afwacht, eer men tot zulke uiterste middelen overgaat” — zegt *De Heraut*. Wij vragen: is het niet inderdaad bedroevend, dat een invloedrijk blad als *De H.* zoo lichtvaardig valse berichten verspreidt, en zulke verzinsels bespreekt als „feiten”, die „nergens wekken”? Men ziet hieruit, welke waarde te hechten is aan de „mededeelingen” van zegsmannen, op wier gezag *De H.* nu weken lang de *Utrechtsche Vergadering* heeft besproken.

2. De Commissie verklaart, de „allerlei onware en valse voorstellingen”, die *De H.* aan de *Utrechtsche Vergadering* toedicht, en van die verzonnen Ver. adering op 1 Jul voorspelt, geheel voor verantwoording van dat blad te laten. Met betuiging van leedwezen over zulk eene bejegening van meer dan 300 broederen, leden en Kerkeradsleden van Gereformeerde Kerken.

3. Onder verwijzing naar de „CONCLUSIEN met toelichting” (Kampen, bij Zalsman), waaruit ieder kan zien, wat die Utr. Verg. geoordeeld heeft, over het „Concept-Contract” aan de Kerken te moeten zeggen, verklaart de Commissie: in hetgeen *De Heraut* en andere bladen tot verdediging van het „Concept-Contract” hebben geschreven, geen reden te hebben kunnen vinden om op die „CONCLUSIEN” terug te komen. Wes halve zij die „Conclusiën” met de toelichting vrijmoedig en met bescheiden aanranding aan de overzeggende der Kerken en met name aan de Afgevaardigden ter Generale Synode blijft aanbevelen.

Namens de Commissie van uitvoering enz., Het Comité,

J. VAN ANKEN.

H. ELEVELD.

L. LINDEBOOM.

M. NOORDTJIZ.

S. J. VOGELAAR.

12 Juli 1902.

VOLKSNODEN.

Steenfabrieken.

Ter aanvulling van het rapport der afdeling Gouda, in het vorig No. overgenomen, deelt de Secretaris, de heer N. van Vliet, in *Patrimonium* het volgende mede.

„Nadat het rapport der Afd. Gouda, voorkomende in het No. van 27 Juni was geplaatst, was de Heer R. N. Jongenburger, lid der commissie van Advies onzer Afdeling, Ant. Rev. Raadslid, tevens Steenfabrikant, zoo welwillend, het Bestuur onzer Afd. eene loonlijst aan te bieden en inzage te geven van zijne boeken, aangaande het loon zijner arbeiders gedurende een geheel jaar.

Daar in het rapport wordt gemeld van f 300 per jaar, in het algemeen, bleek het na de inzage welke wij kregen, dat genoemde fabrikant hierop een gunstige uitzondering maakt; opdat het eere wie eere toekomt, ook hier worde toegepast, meende wij dit als aansluiting van het rapport te moeten laten volgen.

Vervolgens moet ik nog wijzen op een paar fouten welke zijn ingeslopen in het rapport; er staat n.l.: De vrouwen-werktijd is verdeeld als volgt: van 1—3, 3 $\frac{1}{2}$ —4 $\frac{1}{2}$, 4— $\frac{1}{2}$; dit moet zijn van 5—7 $\frac{1}{2}$; dan, de vrouwen moeten vaartuigen leiden, dit moet zijn laden.

Met vriendelijken dank voor de plaatsing.

Ook de heer A. M. Hoogendijk Ez. te Nieuwendijk a/d IJssel beklagt zich over dat rapport en onze bijgevoegde opmerkingen. Die steenfabrikant schrijft ons, eerst plan gehad te hebben, eenige kanteekeningen te maken, doch een uitnoodiging tot eigen onderzoek verkieslijker te achten. „Liever had ik, dat Prof. Lindeboom met eigen oogen zag, zoowel het werk in mijn fabriek als het uitbetaalde loon in de boeken. Bovendien staat hem het onderzoeken bij de arbeiders zelf geheel vrij. Dan kan hij zelf zijn bevinding teruggeven; dat zal meer uitmaken dan dat ik tegenschrijf. Zooals het nu in de *Bazuin* staat, behoort ik ook tot degenen, over wie de staf gebroken wordt, en dat wil ik niet.”

Uit hetgeen de heer H. verder schrijft maak ik op, dat de Afd. Gouda van „Patr.” niet op zijn fabriek een onderzoek heeft ingesteld; het rapport is dan niet volledig; en zulks had in het rapport zelf wel behoorlijk gezegd te worden. Wat de uitnoodiging van den heer H. betreft — het zal mij aangenaam zijn indien de mede-genoodigden, de heer Idenburg, lid der 2e Kamer voor Gouda, en de heer Koelijn, lid van de afd. Gouda van „P.” aan deze uitnoodiging kunnen gevolg geven. 't Zal mij wel niet doenlijk zijn. De Heer H. zal, bij eenig nadenken, ook wel verstaan, dat ik, op gepubliceerde gegevens afgaande, niet geacht kan worden verplicht te zijn, in persoon een onderzoek in te stellen in fabrieken, kazernes, Stichtingen, Vereenigingen enz. enz., waarop de „Volksnooden” mij roepen acht te geven en nu en dan een woord van opwekking en soms van vermaan en afkeuring te spreken. Ook doet het protest van dezen steenfabrikant niets af van de zonden en schanden, waardoor die fabrieken over het algemeen den zegen Gods van zich welen en de menschen verdrukken. Van harte hopen we, dat de heeren Jongenburger en Hoogendijk, en wie van de steenfabrikanten meer zich gunstig onderscheiden, de eersten mogen willen zijn om een afdoende reformatie in den arbeid op die fabrieken te brengen. Zoomin een soort valse kameraadschappelijkheid als booze concurrentie mag de mannen van eenzelfde bedrijf weerhouden, elkander te helpen tot het verkrijgen en bewerken van gezonde toestanden. De Christenen zijn „de eerstelingen” van Gods schepselen, Jak. 1: 18; dat zij het ook in deze dingen toonen! Voor zich zelven een uitzondering te eischen op kwade lijsten, dat is het recht van wie inderdaad niet meedoet aan de kwade zaken; doch dat is voor een Christen niet genoeg. Hij heeft te doen al wat in zijne macht is, opdat in zijn vak vóór alles God worde geëerd, en voorts in alles het welzijn en alle belang van de werklieden niet minder dan van den patroon worde beoogd en bevorderd.

Onlangs vernamen we van een steenfabriek in onze buurt, die een knappen werkman ontsloeg, omdat . . . zijn oudste jongen volstrekt geen zin had in dat werk, en de vader eindelijk had toegegeven aan des zoons verlangen om wat anders te leeren dan in de steenen te werken. Dat — mocht niet. Die zoon mocht niet zijn natuurlijke neiging tot een ander vak volgen, en de vader mocht dat niet toestaan; meneer de steenfabrikant is meer dan Koning en Keizer over zijn volk; man en vrouw en kinderen moeten hem dienen, of . . . ze worden allen aan den dijk gezet. Zijn zulke verhoudingen, zulke tyranniën van bazen en heeren, geen zonde en schande? Moeten de arme „slaven”, die onder zulke jukken gebogen gaan, niet worden geholpen om zich vrij te maken? Moeten zulke fabrieken en fabrikanten niet publiek worden geteekend en tot betering des levens gedrongen? Moeten de steenfabrikanten en alle andere vakmannen niet zelve opstaan tot onderzoek en verbetering, opdat ook hun vak als vak in de eere der menschen en in den zegen Gods kunnen deelen?

„Wie het weet, moet het zeggen.” Als allen die van de verkeerde toestanden in allerlei kringen het meeste weten, wíl ze er het dichtst bij of er midden in verkeeren, de eersten waren om te zeggen wat gezegd moest worden, en dat ter rechter plaats, dan zou veel moeite en jammer worden weggenomen en veel ongerechtigheid worden weggedaan, zonder dat het publiek reden had zich er mede in te laten. Dat dan ieder die God vreest zijne roeping versta, om een zout en een zuurdesem te zijn, dat van binnen uit bederfwerend en heiligend werkt, en een licht, dat de nuttigheid der godzaligheid tot alle dingen doet openbaar worden aan allen die u zien in huis en werkplaats, in stad en land! „Laat uw licht alzo schijnen voor de menschen, dat zij uwe goede werken mogen zien en uwen Vader, die in de hemelen is, verheerlijken!” Matth. 5: 16.

daad zeer treurig gesteld is. Het overgrootste deel der Kerkeraden (188 tegen 18) verklaarde, dat hun daarvan weinig of niets is gebleken.

4. Dat de verschillende bezwaren, die tegen de Zondagsschool telkens worden ingebracht, slechts door een zeer kleine minderheid worden erkend. Alleen het bezwaar, dat het ter kerk gaan der kinderen door de Zondagsschool verminderen zou, wordt door betrekkelijk velen toegestemd. Evenwel loopen ook hier de cijfers ver uiteen: 56 Kerkeraden deelden dit bezwaar, maar 167 (d. i. dus bijna driemaal zoveel) ontkenden de geldigheid er van. Van deze spreken sommige, juist omgekeerd, uit dat het Kerkgaan en de catechisatie er door bevorderd worden.

4. Dat het getal van hen, die de Zondagsschool enkel als tak van missionairen dienst willen erkennen, veel kleiner is dan dat van hen, die haar bestaansrecht toekennen ook in verband met de groote nalatigheid in en het zeer gebrekkige van de huiselijke onderwijzing. Het getal der eerste bedroeg 50 tegen 162 der laatsten.

6. Dat de meeste onzer Zondagsscholen (49 + 55 = 104), wat de leerlingen betreft, gemengde scholen zijn; 92, dus 12 minder, hebben hoofdzakelijk leerlingen uit den boezem der Gereformeerde Kerken.

7. Dat, ofschoon een groot getal Kerkeraden de Zondagsschool voor de kinderen van Gereformeerden huize overbodig acht, het getal van hen, die haar niet overbodig keuren, met 20 stemmen in de meerderheid is.

Nergens duidelijker dan hier (bij vraag 10) kwam het onderscheid aan het licht tusschen theorie en praktijk. 97 van de 214 Kerkeraden oordeelen, dat de Zondagsschool voor de kinderen, die de Christelijke school en de catechisatie bezoeken, overbodig is, doch slechts 15 achten het wenschelijk, dezen van de Zondagsschool te welen.

8. Het rapport samentrekkende tot de beide vragen, als punten van het onderzoek door de Algemeene Vergadering te Nijkerk genoemd, verkrijgen wij deze uitkomst:

a. dat slechts zeer enkele ouders persoonlijk hunne kinderen onderwijzen.

b. dat de meeste Gereformeerde Zondagsscholen in meerdere of mindere mate ook dienst doen als hulpmiddel der zending.

En wat is nu haar advies aan de Vergadering? Deze luidt aldus:

Op grond van de mededeelingen en gegevens, welke haar door de ingekomen stukken verstrekt zijn, neemt de Commissie de vrijheid, aan de komende Algemeene Vergadering het volgende bescheidenlijk te adviseeren:

De Gereformeerde Zondagsschoolvereening „JACHIN”, gehoord hebbende het rapport der Commissie, ten vorigen jare te Nijkerk benoemd; ziende op den treurigen geestelijken toestand, waarin blijkens dit rapport vele gedoopten en ongedoopten buiten de Gereformeerde Kerken verkeeren; lettende op de geringe zorg, die naar het getuigenis der Kerkeraden ook binnen den kring der Geref. Kerken door de ouders aan de huiselijke onderwijzing besteed wordt; overwegende, dat de uitspraken der Kerkeraden in de beginsel-quaestie, hierbij aanhangig, menigmaal vlak tegenover elkander staan;

oordeelt, thans nog geene stappen te moeten doen, om haren arbeid aan de Kerken over te dragen,

en besluit derhalve, vooralsnog geene wijziging te brengen in den vorm van haar bestaan of in de methode van haren arbeid, maar op den reeds lang met kennelijken zegen bewandelden weg voort te gaan; met dien verstande evenwel, dat zij zich nu reeds tot terugtrekken bereid verklaart, zoodra de Gereformeerde Kerken officieel dezen tak van zending ter hand nemen en de Christelijke ouders de huiscatechisatie instellen.

Aan de Commissie en aan de Vereeniging, die haar tot dit werk riep, betuigen ook wij onzen dank voor dezen haren arbeid, die ook na de Alg. Verg. en niet alleen voor „Jachin,” maar ook voor de Geref. Kerken, van betekenis is. Met haar advies betuigen wij onze instemming. Alleen over de laatste alinea kan o. i. verschil van gevoelen zijn, n.l. over het zich terugtrekken „zoodra de Geref. Kerken officieel dezen tak van zending ter hand nemen.” De vraag is, of er van dat „ter hand nemen” door en over-

aan alle geestelijken in zijn bisdom, die nog steeds Roomsche gewoonten in hunne Kerken hadden, geschreven had, dat hij verre van hunne Kerken blijven zou, zoolang de heeren zich aan den zuiver Anglikaanschen ritus vergrepen. Natuurlijk zal deze bedreiging geen ander gevolg hebben dan dat de niet onderdanige Loudonsche priesters zich nu in 't geheel niet om de inzichten van hun bisschop bekommeren."

Wat deze briefschrijver mededeelt, doet bij vernieuwing zien hoe het ritualisme toeneemt en er niet aan gedacht wordt, om het tegen te gaan. Het Protestantsch karakter van de Engelsche Staatskerk verzwakt dermate, dat voor overgang naar de Roomsche Kerk gevreesd wordt. Had deze Kerk altijd het bisschoppelijk stelsel met de Roomsche Kerk gemeen, nu de Roomsche gebruiken overgenomen worden is de afstand tusschen haar en Rome niet groot meer.

De Theol. School der Christelijke Gereformeerde Kerk in N.-Amerika.

Ds. G. D. de Jong, scriba van het Curatorium, geeft na het sluiten van den cursus een kort verslag in "de Wachter" over den toestand der Theol. School te Grand-Rapids. Hij zegt, dat het voor die School een gezegend jaar geweest is. De vijf studenten, die zich voor het eindexamen in de theologie hadden aangeboden, zijn geslaagd en werden beroepbaar gesteld.

De School breidt zich bestendig uit. Hoewel het der Kerk niet te doen is, om zich met en door de Theol. School een naam te maken, heeft zij toch een naam gemaakt. Eene commissie van de Staats-universiteit heeft in den loop van dit jaar de School bezocht met dit verrassend resultaat, dat vanwege die Universiteit bericht ingekomen is, dat studenten, die met goed gevolg het eindexamen in de letteren hebben afgelegd, zonder admisse-examen tot de Universiteit toegelaten worden.

Dit is de vrucht van de uitbreiding van het litterarisch onderwijs sedert 1900, toen de Synode twee nieuwe Professoren voor het onderwijs in de letteren benoemde.

Ds. de Jong zegt, dat velen toen bezorgd waren, dat de kosten te hoog zouden worden, want de vermeerdering van het getal Professoren nam bijna met elk jaar toe; voor tien jaren waren er drie en nu zijn er zeven. Die bezorgdheid is tot hertoe beschaamd. De Heere heeft gegeven, wat tot voorziening in de stofelijke behoeften noodig was. Sloot voor twee jaar, toen er tot zoo groote uitbreiding besloten werd, het boek met een voordeelig saldo, dit jaar was het saldo nog grooter dan toen. De offervaardigheid der gemeenten is sedert toegenomen. De schuld van 5300 Dol., die tot hertoe op het gebouw rustte, is geheel afbetaald door bijzondere bijdragen tot aflossing.

Volgens het bericht, dat hier in de bladen gemeld wordt, maar wat de Amerikaanse bladen hier nog niet konden mededeelen, heeft de Synode ook nu weer een nieuwen Professor benoemd, en wel Dr. B. Wielenga te Westmaas.

SCHOLTEN.

Ingezonden.

M. de Red.

Ingevolge eene opwekking daartoe, voorkomende in de *Bazuin* van 28 Juni, hebben ook eenige leden der Geref. Kerk alhier hunne bezwaren tegen de Concept-Acte ter kennis der a.s. Generale Synode gebracht. Moge dit ons streven, evenals dat van zoovele andere Broeders in den lande, door den Heere met Zijnen zegen worden bekroond en alzoo gewenschte vruchten dragen.

Namens eenige Broeders.

Harderwijk, 15 Juli 1902.

Hooggeachte Redacteur!

De Kerkeraad der Geref. Kerk te Niezijl zag gaarne in de *Bazuin* geplaatst, dat hij tegen de aanneming van het C.-C. is, daar hij meent dat de Kerk met niet minder tevreden moet zijn, dan met eene eigene inrichting, over welke de Kerken het volle zeggenschap hebben. Een deel van die zeggenschap af te staan aan eene Vereeniging, die feitelijk buiten de Kerken staat, komt hem niet gewenscht voor. Hij meent dat het plicht is, zich in deze gewichtige zaak te laten hooren.

Namens den Kerkeraad,
W. H. FOLKERTS, Pres.
A. DONKERBROEK, Scriba.

DEN WELERW. HEER

DS. VAN DEN BOOM.

Eerw. Heer en Br.!

Het wil mij voorkomen dat uw laatste stuk in de *Bazuin* de spijt niet kan verbergen over de verg. der 300, den 9 April j.l. te Utrecht gehouden, en dat die gemoedstoestand oorzaak is van uwe nieuwe aanmerking over de samenroepers dier vergadering.

Gij zegt: "Had men op die vergadering te Utrecht niet uitsluitend tegenstanders, maar ook voorstanders van 't compromis genoodigd, en in elk geval de 25 opstellers, dan had men geen eenzijdige verklaring van het compromis gekregen, waardoor verkeerde hartstochten zijn geprikkeld geworden. De 25 opstellers zouden inlichtingen kunnen geven hebben waardoor vele bezwaren zouden gerust gesteld zijn. Ik blijf deze handelwijze afkeuren."

Maar mijn waarde Br., is er uit al het geschied van voorstanders van 't Concept-C. wel één bewijs te halen, dat de 25 meer recht om samen te komen hadden, dan de verg. door Prof. N., op verzoek van velen, belegd? Inderdaad, niemand heeft dat aangetoond. De 25 hadden evenmin kerkelijk mandaat als de verg. te Utrecht van 9 April; de 25 kwamen niet officieel, maar als Broeders samen; die van 9 April evenzoo en niet anders!

En "inlichtingen geven?" Oeh, die konden evengoed door Prof. N. en L. gegeven worden als door de 25, want zij hadden de vergaderingen der 25 bijgewoond en

wisten precies, wat bedoeld werd en waarover soms zoo krachtig was gestreden.

De hoofdzak is en blijft dat de "Eigen Inrichting der Kerken" wordt opgelost in de Theol. Fac., in de inrichting eener Vereeniging. Uit het C.-C. spreekt dit duidelijk; het jongste verslag van de Vereeniging voor Hooger Onderwijs op Geref. grondslag zegt het herhaald. Dat er op de verg. van 9 April, "verkeerde hartstochten" zijn geprikkeld. Oeh, waarde Br., ge weet er niets van, omdat ge er niet geweest zijt en afgaat op onjuiste gevolgtrekkingen. Maar, waar zijn in 't verslag der verg. van 9 April de "valse voorstellingen," gelijk men lastert? Toon het aan zoo gij kunt; maar niemand kan het. En de *Heraut* van 4 Mei moest zelfs Prof. N. publiek buiten verdenking stellen! Neen: Velen zijn geprikkeld en hebben zichzelf voorbij gepraat om anderer invloed te fuiken. Zij deden dit, die of niet op de verg. waren geweest of slecht hadden geluisterd, en alleen geprikkeld waren omdat die verg. gehouden was, en hunne plannen in gevaar bracht.

De wijze waarop die verg. is gehouden, is volkomen gewettigd.

De 25 hadden ook maar elkander op- en samengeroepen, zij hielden zelfs zonder publieke aankondiging hunne vergaderingen in stilte, en verbonden zelfs zich onderling, zoodat zij op de kerkelijke vergaderingen niet meer vrij naar beter weten en geweten konden adviseeren en stemmen, of zij werden als ontrouw tentoongesteld; dingen waarvan zich de vergadering van 9 April zeer verre hield. Ook maakten de 25 heel wat kosten, die per slot op rekening komen van...? Maar de Utrechtsche verg. heeft hare eigen kosten gedekt en verbaalt die niet op Kerk of School.

Waar zit dan toch de meerderheid der 25, dat men tegen hunne zienswijze niet ageeren mag? Zit het soms daarin dat de 25 het Beding van '92 en de Synodale besluiten van '93 en van '99 zochten te veranderen, maar de 300 van 9 April daarbij in hoofdzaak wilden blijven en geen woord verzwakken of verbreken? Aan beide zijden zijn leden, Diakenen, Ouderlingen, Predikanten, Doctoren en Professoren, Gemeenten, Classen, Provincien! Ten slotte. Wanneer uwe beschouwing alleen de zuivere is dan hebben de 141 te Delft en ruim 400 leden en kerkeraadsleden te Rotterdam en anderen elders ook geen recht een bezwaarschrift in te dienen, doch is men verplicht zich zonder murmureren maar neer te leggen bij een voorstel dat de eerste de beste Broederkring voorlegt, ook al gaat het in tegen 't Beding of een Gener. Synode....

Laat ons hopen voor zoo'n toestand bewaard te blijven.

't Zou al te gek zijn.

Blijve gelijk recht en gelijke vrijheid in onze Kerken!

Met vr. gr. uw Br.,
Ouderling A. X.

Beckaankondiging.

Supplement 1902 op den tweeden zeer vermeerderden druk van Leidraad bij de keuze van een ambt, betrekking of beroep, naar de nieuwste officiële en naar particuliere bronnen bewerkt door J. W. van Mameren Kz., hoofdonderwijzer te Amsterdam. Tiel, D. Mijns 1902. Prijs 25 cent.

Het vroeger in dit blad aangekondigde werk van den heer Van Mameren is een betrouwbare gids voor elk, die verlegen is, wat zijn zoon of dochter worden zal. Alle ambten, betrekkingen of beroepen, die er bestaan, worden opgesomd, de vereischten er voor worden duidelijk aangegeven; en het thans uitgegeven supplement bevat de aanvullingen en verbeteringen, die sedert het verschijnen van den tweeden druk noodig zijn geworden.

Waarom eene Belijdenis? door Dr. P. J. Kromsigt, pred. te Rotterdam. Oeuvredruk uit "Troffen en Zwaard." Utrecht, Bijleveld 1902.

Dr. Kromsigt ontwikkelt in dit opstel een viertal redenen, waarom voor de Kerk van Christus eene belijdenis noodig is. Met dit viertal is zeker het onderwerp niet uitgeput; er zou nog heel wat meer van te zeggen zijn. Maar de redenen, die Dr. Kromsigt opgeeft, zijn toch zonder meer reeds afdoende en toonen de noodzakelijkheid eener belijdenis genoegzaam aan. Daarbij wacht de geachte Schrijver zich voor eenzijdigheid en waarschuwt tegen een overdreven confessionnalisme, dat de Schrift aan de belijdenis onderwerpt en van geen berisping of aanvulling der belijdenis wil weten.

BAVINCK.

BERICHT.

Huiszwam. Hoeveel geld kan bespaard worden, indien bij het bouwen van huizen enz. reeds dadelijk voorzorgen genomen werden, hetgeen op eenvoudige en goedkooppe wijze geschieden kan. Dit wordt helms dikwijls nagelaten, en de gevolgen blijven niet uit. De zwam te verdrijven, als zij eenmaal opgetreden is, is evenwel een bovenschadelijk werk. Men kan zich deze moeite besparen door het, sinds meer dan 25 jaren proefhoudend gebleken, fabrikaat Avenarius Carbolineum juist aan te wenden.

Waar de huiszwam zich vertoont, drenken men het hout, na alle aangetaste deelen blootgelegd en afgeschaaft te hebben, met verwarnde Avenarius Carbolineum. Op aanvraag verschaft de firma R. Avenarius & Co. te Hamburg (Stuttgart, Berlin en Keulen) gaarne nadere inlichtingen en afdrucken van aanb. velingschrijvens. Het echte Avenarius Carbolineum is verkrijgbaar bij I. ten Doeschate, Zwolle.

ADVERTENTIËN.

Verloofd:

Dr. A. NOORDTJIZ,

Weduwnaar van Mej. M. Vrijland,

EN

MADAME ALICE PETER.

KAMPEN,

AUBONNE (ZWITSERLAND),

Juli 1902.

Door 's Heeren goedheid werd ons heden een welgeschapen **ZOON** geboren.

J. A. KIERS.

A. T. KIERS—AMSINGA.

DINGHWEER (LELLENS),

16 Juli 1902.

Onze oprechte **DANK** voor de menigvuldige en zeer hartelijke bewijzen van deelneming, ontvangen bij het overlijden van onze innige geliefde Echtgenoot en Moeder.

Mede namens mijne Kinderen en Behuudkinderen,

R. MULDER, v. d. M.

HAARLEM,

22 Juli 1902.

Voor de vele en treffende bewijzen van belangstelling gedurende de ziekte en na het overlijden van mijn geliefden Echtgenoot ondervonden, betuig ik langs dezen weg mijn hartelijken **DANK**.

WED. A. VAN DER KOLK—

DOORN

ZWOLLE,

24 Juli 1902.

Leden behaagde het den Heere, tot onze diepe droefheid, na een langdurig doch geduldig gedragen lijden, in den ouderdom van bijna 71 jaren tot zich te nemen onzen geliefden Vader en Behuudvader

Pieter Cornelis Dwarshuis.

De wetenschap, dat onze geliefde doode thans met al de verlostens Gods lof mag ontvrouwen, is ons tot troost in ons smartelijk verlies.

T. DE JONG—

DWARSHUIS. OFFINGA-

H. DE JONG. WIER.

K. J. P. DWARSHUIS.

B. DWARSHUIS—SNEEK.

BREITSM.

J. DWARSHUIS.

GRAND-RAPIDS (N.-A.)

P. DWARSHUIS. ROT-

M. DWARSHUIS—TER-

DE RIJTER. DAM.

H. WIELENGA—

DWARSHUIS. SNEEK.

F. W. WIELENGA.

A. MEIMA—

DWARSHUIS. APELDOORN.

P. MEIMA.

S. DWARSHUIS.

K. DWARSHUIS—STAP-

FLEDDERUS. HORST.

SNEEK,

20 Juli 1902

GEVRAAGD

tegen Sept. of eerder eene

FLINKE DIENSTBODE,

door Mevr. VOGELAAR, Pastorie te APELDOORN.

STEENWIJKER

BEDDEN FARIEK,

opgericht in 1880.

Gezuiverde, Gewasschen en Gestoomde nieuwe Veeren.

Cit chn, Wollen en Molton deken en Bedtijken in alle soorten.

Linren bedtijken in het blauw met koorden, in het rood zonder koorden.

No. 1. **Het nieuwe Reclame-bed** w.o. een Wollen, een Citchen, een Molton deken, voor 2 pers. 50 pd. veeren, geen grooten, 1 tijk en een bed, peluw, 4 kussens, overtrek voor bed en peluw voor f 33, en voor f 35.

Een extra 2-pers. Bed, waarin 42 pd. v., ook voor f 33 of f 35, met 50 pd. veeren, verder ook f 38, f 40, f 45, f 50. **PRIMA KAPOK.**

Een satijnbed met prima Kapok w.o. een Wollen, Citchen en Molton deken en een Overtrek, 1 bed, 1 peluw, 2 kussens voor f 24.

1 gewoon Bed, prima Kapok als bovenstaande voor f 22,50.

Er is nog nooit eenige aanmerking gemaakt.

Vereen tot in de fijnste soorten voorradig, rembours, vrij zicht en monsters gratis.

Boven f 10 franco. Vereen 30, 35, 40, 50, 60, 70, 80 cent, f 1, f 1,20.

J. KETEL Rz.,

Z/z. Markt, Steenwijk.

DE NIEUWE DRUK

Het Nieuwe Testament met volledige Kantteekeningen van den Staten-Bijbel is gereed. Het boek is 1045 bladz. groot, en kost in fraaien halflederen band. f 4,50.

Alle Boekh. nemen bestellingen aan. **Kampen. ZALSMAN.**

Een lamp voor den voet.

De **intekenlijst** op dezen meer en meer gezochten

SCHEURKALENDER

is verzonden en op eerste aanvraag voor een ieder te bekomen, die tegen **flinke provisie** er mee wil werken.

Het schild is fraaier dan ooit. De inhoud is Gereformeerd. De prijs is **40 cent.**

Wie eenmaal dezen **SCHEURKALENDER** heeft gebruikt, verlangt geen anderen. Het debiet neemt jaarlijks toe. 't Is een sieraad aan den wand en goede lectuur voor elken dag des jaars. **Kampen. ZALSMAN.**

De Makelaars **TEIXEIRA DE MATTOS & VAN DER VIJGH**, Sarphatipark 135, te AMSTERDAM, sluiten **verzekeringen** op

WASCHGOEDEREN,

inclusief transport en brandrisico bij de bleekers in geheel Nederland, tegen een premie van f 0,50 per f 100.

Leesgezelschappen.

Bij **ZALSMAN** te Kampen is verschenen:

De gemeenschap der heiligen,

DOOR

J. van ANDEL,

Predikant te Gorinchem.

226 bladz., post 8°.

Prijs f 1,40, geb. f 1,50.

Gereformeerd Gymnasium, te Amsterdam.

Sedert de vorige opgave ontving de Vereeniging voor Vooroerend Universitair Onderwijs de volgende giften:

UTRECHT: J. W. v. f 250; E. f 5; J. S. Jr. f 1; R. R. Gzn. f 1; C. v. L. f 1; P. J. H. f 250; J. J. v. N. f 1; P. J. F. v. N. f 150; J. P. D. f 1; J. C. L. f 1; W. t. G. f 1; K. H. G. f 1; C. E. E. f 1; D. M. v. D. f 0,50; E. K. f 0,50; F. Y. f 1; P. J. d. P. f 250; A. M. B. f 0,50; C. D. G. f 1; J. S. f 1; C. v. D. f 1; B. f 0,50; J. J. F. f 1; J. v. G. f 1; A. B. v. f 1; W. H. f 1; A. d. S. f 1; J. J. B. Jr. f 1; A. C. W. f 2; H. d. W. f 2; Meij. E. B. f 150; Wed. D. v. L. f 1; Wed. B. f 150; Wed. T. K. f 1; P. V. f 1; Mevr. J. D. v. A. t. W. f 250 's-GR. VENHAGE: L. f 2; L. J. S. v. K. f 10; W. N. d. Z. f 1; J. C. S. f 250; Gebr. V. f 1; T. A. J. v. A. v. W. f 5; S. J. f 1; D. v. A. f 1; G. F. H. f 1; J. N. A. f 1; T. M. v. S. f 1; H. v. S. f 250; P. J. v. L. f 1; Meij. D. J. v. W. f 1; Wed. S. f 1. ENKHUIZEN: Wed. L. f 1; J. S. N. f 2; J. B. f 1; J. V. f 2; R. Z. f 1. ALKMAAR: G. T. f 5; J. F. f 250; A. K. f 1; H. J. d. V. f 1; A. v. K. f 1; M. J. f 1; W. W. Gzn. f 0,50; H. S. f 1. BEEMSTER: J. K. f 0,50; P. K. Pzn. f 150; J. S. f 1; W. E. Jzn. f 0,50; J. E. Jzn. f 1; P. E. Jzn. f 1. PURMEREND: J. B. f 0,50; C. K. f 1; A. v. f 0,75; P. P. f 1; J. G. f 1; P. W. E. f 150; J. E. 0,50; J. G. Kzn. f 2; K. G. f 5. OVERLEEK: S. B. f 2; J. B. f 250; B. P. f 0,50. MONNIKENHAM: K. d. B. f 0,50; N. N. f 250; G. v. W. f 0,50; Wed. K. K. f 1. DEN HELDER: Wed. J. S. f 1; J. Z. f 1; P. C. H. f 0,50; J. G. f 1; H. N. f 1. BROEK OP LANGENDIJK: D. K. f 1; J. d. G. f 1; A. d. B. f 1; A. K. f 0,50; J. W. Jr. f 1; J. B. Wzn. f 1; Wed. G. f 0,50. NOORD-SCHARWOUDE: A. H. f 1; G. B. f 0,50; K. H. f 1; J. J. f 1; A. B. f 1; C. B. Jzn. f 1; D. B. Pz. f 1; P. V. f 250; C. M. f 1. DIRKSHORN: L. D. f 1.

N.B. Niet vermeld zijn hier de bijdragen waarover per quantitie wordt beschikt.

Vrije Universiteit.

In dank ontvangen:

Voor de Vereeniging:

Aan Legaten:

Van N. N. f 15000.

Aan Contributien:

Door het Locaal Comité te Amsterd m f 189,50.

Aan Collecten: (voor de Theol. faculteit):

Van de Ger. Kerk te Hijaard f 11,08; van idem te Middelharnis f 6.

Aan Schenkingen:

Door den Heer J. Dirkmak Wz. te Broek op Langendijk gevonden in de collecte voor de Theol. Faculteit f 10; door ds. B. van Schelven van Mej. H. P. f 10.

Voor de Medische Faculteit:

Gevonden in de collecte te Broek op Langendijk f 10.

Voor het Studiefonds:

Gevonden in de collecte te Broek op Langendijk f 5; door Prof. Dr. J. Woljier 1/2 jaarlijksche Plaeb. nde f 39,50.

S. J. SEEFAT,
Penningmeester.

Hilversum.

Stoomdruk van ZALSMAN te KAMPEN.